

Ministerie van Veiligheid en Justitie

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming
T.a.v. prof. mr. P.B. Boorsma, algemeen voorzitter
Postbus 30137
2500 GC Den Haag

**Directoraat -Generaal
Jeugd en
Sanctietoepassing**
Directie Justitieel Jeugdbeleid
Schedeldoekshaven 100
2511 EX Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/venj

Ons kenmerk
5708467/11

Uw kenmerk
CR35/1071186/11/PS/TVV

Datum 17 oktober 2011

Onderwerp Reactie op advies "Zorg voor ingesloten licht verstandelijk beperkte jongeren"

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Geachte heer Boorsma,

Op 6 juni 2011 hebt u het advies 'Zorg voor ingesloten licht verstandelijk beperkte jongeren' aan mij en aan de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) aangeboden. Dit advies is op eigen initiatief van de Raad uitgebracht.

Met dit advies vraagt u aandacht voor de groep licht verstandelijk beperkte jongeren die in een justitiële jeugdinstelling (JJI) of jeugdzorg^{plus} instelling verblijven. U hanteert hierbij de op dit moment in Nederland gebruikelijke omschrijving waarbij het gaat om jongeren met een IQ tussen de 50 en 70 of tussen de 70 en 85 met tevens (ernstige) beperkingen in hun sociaal aanpassingsvermogen.

Ik merk daarbij op dat de Staatssecretaris van VWS thans bezig is met de uitwerking van een Regeerakkoord maatregel om de toegang tot de AWBZ te beperken voor mensen met een IQ boven 70, de zogenoemde IQ-maatregel. Ik stel vast dat uw advies hier geen betrekking op heeft.

De zorg voor ingesloten licht verstandelijk beperkte jongeren heeft mijn aandacht. Ik waardeer het dat de Raad over dit onderwerp een advies heeft uitgebracht.

Hieronder reageer ik - mede namens mijn ambtsgenoot van VWS - op de hoofdlijnen van uw advies.

Allereerst wil ik stilstaan bij uw constatering dat de aandacht voor deze groep jongeren ondergesneeuwd dreigt te raken.

Uit onderzoek¹ is mij bekend dat het risico dat een jongere met een licht verstandelijke beperking en een verminderd sociaal aanpassingsvermogen heeft om in de criminaliteit terecht te komen of in aanraking te komen met jeugdzorg groter is dan dat van zijn leeftijdsgenoten. Ook zijn er aanwijzingen dat deze jongeren door de mate waarin ze beïnvloedbaar zijn door anderen en het afwijkend gedrag dat ze vertonen, eerder in aanraking komen met delinquentie of

¹ Zie o.a. onderzoek van Collot d'Escury, Douma et al, Koolhof et al. 2007

problematische vrienden. Dat ik deze risico's serieus neem, blijkt onder meer uit verschillende voortgangsrapportages over de kwaliteitsverbetering in de Justitiële Jeugdinrichtingen die de afgelopen jaren naar de Tweede Kamer zijn gezonden². Daarin is onder meer aangegeven dat het aantal PIJ-ers met een licht verstandelijke beperking is gestegen tot 44%. Daarom is het materiaal van de basismethode van de Justitiële Jeugdinrichtingen (YOUTURN) geschikt gemaakt voor deze groep jongeren en kan de methodiek, waar nodig, op een aangepast tempo worden doorlopen. Bovendien is in de voortgangsrapportages aangegeven dat er gedragsinterventies worden ontwikkeld voor specifieke doelgroepen zoals de groep jongeren met een licht verstandelijke beperking.

In mijn brief over het adolescentenstrafrecht die onlangs naar de Tweede Kamer is gezonden³, heb ik ook aandacht besteed aan deze groep. Daarin heb ik aangegeven dat bij jongeren en jongvolwassenen die met politie en justitie in aanraking komen de groep met licht verstandelijke beperkingen sterk oververtegenwoordigd is en dat daarmee in de aanpak rekening zal worden gehouden.

Mijn ambtsgenoot van VWS en ik zijn er zich terdege van bewust dat voor deze groep maatwerk geboden is. Dit is echter geen eenvoudige opgave, alleen al omdat niet eenvoudig in de praktijk is vast te stellen of we te maken hebben met een jongere met een licht verstandelijke beperking. Het betrouwbaar en eenduidig vaststellen van IQ blijkt lastig te zijn. Zo veroorzaken grote verschillen tussen het verbale en performale IQ een zogenaamd disharmonisch profiel dat een eenduidige uitkomst nogal compliceert⁴. Naast het IQ worden in de huidige praktijk met name ook de beperkingen in het sociaal aanpassingsvermogen onderzocht.

Ook u wijst er in uw advies op dat het valide en betrouwbaar vaststellen van de prevalentie van deze groep niet eenvoudig is. Er zijn in Nederland nog geen meetinstrumenten om deze groep jongeren in de praktijk snel, valide en betrouwbaar te kunnen onderscheiden van andere jongeren. Daaraan wordt echter wel gewerkt.

Mijn ambtsgenoot van VWS heeft uw rapport voor een reactie voorgelegd aan Jeugdzorg Nederland. Op basis van uw aanbevelingen en de reactie van Jeugdzorg Nederland beziet mijn ambtsgenoot van VWS welke maatregelen nodig zijn om te komen tot verdere verbetering van de zorg voor licht verstandelijk beperkte jongeren in de jeugdzorg. Dat laat onverlet dat in elk van de vijf zorggebieden jeugdzorg^{plus} er specifieke aandacht is voor deze groep jongeren.

In de afgelopen jaren zijn er al verschillende maatregelen genomen om de aanpak van deze groep te verbeteren. Ook in de komende periode zal dit onverminderd de aandacht hebben.

In mijn reactie op uw aanbevelingen zal ik aangeven welke maatregelen dit betreffen.

**Directoraat -Generaal
Jeugd en
Sanctietoepassing**
Directie Justitieel Jeugdbeleid

Datum
17 oktober 2011

Ons kenmerk
5708467/11

² TK 2009-2010 24587 nr. 366, TK 2010-2011 24587 nr. 407

³ TK 2010-2011, 28741 nr. 17

⁴ Het verbale IQ betreft taalvaardigheden en het performale IQ ruimtelijke vaardigheden.

Vroegtijdige en aangepaste screening en diagnostiek

U beveelt aan om een betrouwbaar screeningsinstrument te ontwikkelen en in te zetten. U wijst daarbij op veelbelovende instrumenten als de HASI en de LIPS⁵. De afgelopen jaren is voor jongeren die in aanraking komen met politie en justitie het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ) ontwikkeld. Dit instrumentarium is gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten op het terrein van screening en risicotaxatie. Daarbij is aangesloten bij het zogenaamde *Risk-Need-Responsivity Model*⁶. In relatie tot uw advies is vooral het onderdeel *Responsivity* van belang. Dit houdt in dat de motivatie, leerstijl en het intellectuele vermogen van de jeugdige in beeld worden gebracht, zodat bij het adviseren van een interventie of behandeling daarmee rekening gehouden kan worden. In dit instrumentarium wordt expliciet de vraag gesteld naar de aanwezigheid van een verstandelijke beperking.

Om jongeren op dit punt nog beter te kunnen screenen is nagegaan of er een aanvullende test is waardoor in relatief korte tijd kan worden vastgesteld of er bij de jongeren signalen zijn die wijzen op een licht verstandelijke beperking. Daarbij is naar een drietal screeningsinstrumenten gekeken waaronder de HASI, die u noemt. Momenteel wordt nagegaan op welke wijze een dergelijk instrument in de jeugdstrafrechtketen kan worden ingezet.

Ook wordt in de handleiding van het LIJ aandacht besteed aan de afname van dit instrumentarium bij deze groep jongeren. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om taalgebruik, tempo en het omgaan met weerstand.

Plaatsing van licht verstandelijk beperkte jongeren

In uw advies beveelt u aan om de groep normaal begaafde jongeren in gesloten setting niet samen te plaatsen met licht verstandelijke beperkte jongeren met verminderd sociaal aanpassingsvermogen, met kleinere groepen te werken en gespecialiseerde lvb-plaatsen te realiseren.

De zorg voor deze jongeren heeft de afgelopen jaren nadrukkelijk aandacht binnen het plaatsingsbeleid bij zowel de jeugdzorg^{plus} als de Justitiële Jeugdinrichtingen. In elk van de vijf jeugdzorg^{plus} zorggebieden is er in ieder geval een instelling die deze jongeren behandelt en in een aantal zorggebieden zijn dit er zelfs meerdere. Licht verstandelijk beperkte jongeren worden in sommige gevallen in dezelfde jeugdzorg^{plus} instelling geplaatst als jongeren zonder verstandelijke beperking. Deze instellingen hebben wel aparte behandelgroepen voor licht verstandelijk beperkte jongeren. Bij de Justitiële Jeugdinrichtingen zijn er bij de langverblijvers aparte groepen bestemd voor lvb-jongeren, die verdeeld zijn over verschillende locaties (Rentray locatie Lelystad, Portalis locatie Juvaïd in Veenhuizen, Stichting jeugdzorg Sint Joseph, locatie Het Keerpunt te Cadier en Keer). Het betreft hier groepen van 6 tot 8 jongeren. Bij kortverblijvers worden echt kwetsbare lvb-jongeren in bijzondere zorggroepen opgevangen. Die zijn er in elke Justitiële Jeugdinrichting.

**Directoraat -Generaal
Jeugd en
Sanctietoepassing**
Directie Justitieel Jeugdbeleid

Datum
17 oktober 2011

Ons kenmerk
5708467/11

⁵ Hayes Ability Screening Index, Learning disabilities In the Probation Service

⁶ Andrews & Bonta, 2010

Aangepaste behandeling van licht verstandelijk beperkte jongeren

In uw advies wijst u op het belang van voldoende hbo-ers met een pedagogische achtergrond en personen die de veiligheid binnen de leefgroep kunnen garanderen. Voorts wijst u op het belang van *evidence based* gedragsinterventies voor lvb-jongeren. Ook vraagt u om een goede regievoering in de overgangsfase van intramurale naar extramurale begeleiding bij de nazorg van deze jongeren. Sinds 2008 wordt toegewerkt naar 75% HBO-opgeleid personeel in de Justitiële Jeugdinrichtingen. Alle Justitiële Jeugdinrichtingen zijn bezig met opleidingstrajecten. Ook is de veiligheid binnen de leefgroepen nadrukkelijk verbeterd.

De afgelopen tijd is er in de jeugdzorg veel aandacht besteed aan de verbetering van de kwaliteit van de zorg. Er loopt een actieplan professionalisering waarvan jeugdzorg^{plus} ook deel uitmaakt. De kern van het actieplan is het professionaliseren van twee beroepsgroepen in de jeugdzorg, namelijk dat van jeugdzorgwerker op HBO-niveau en gedragswetenschapper op WO-niveau. Daarnaast zijn er steeds meer erkende gedragsinterventies voor licht verstandelijk beperkte jongeren beschikbaar gekomen. Deze interventies worden zowel in de Justitiële Jeugdinrichtingen als in de jeugdzorg^{plus} ingezet. Het komend jaar zullen er nog meer gedragsinterventies voor deze groep ter beoordeling aan de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie worden voorgelegd. Omdat ik veel belang hecht aan een goed aanbod aan effectieve gedragsinterventies voor deze groep, is vorig jaar deze Erkenningscommissie versterkt met expertise op het terrein van licht verstandelijke beperkingen. In de jeugdzorg is op dit moment een aantal interventies *evidence based*. Dit aantal neemt toe. Er lopen op dit moment effectonderzoeken, deze hebben echter tijd nodig om tot resultaten te komen. Binnen jeugdzorg^{plus} start dit jaar een longitudinale effectmonitor bij de instellingen. Ten aanzien van uw advies over de nazorg wijs ik u graag op de landelijke structuur van Netwerk- en Trajectberaden waarin een gerichte en samenhangende aanpak van de jongere zowel tijdens het verblijf in de Justitiële Jeugdinrichtingen als daarna centraal staat. De nazorg komt hierdoor veel eerder in beeld dan voorheen. Door verbeterde screening met het LIJ zal in deze beraden nog meer maatwerk kunnen worden geboden.

Betere aansluiting en samenwerking strafrechtelijk en civielrechtelijk

Tenslotte beveelt u aan om te bevorderen dat er meer samenhang en samenwerking ontstaat in de civiel- en strafrechtelijke jeugdzorg voor lvb-jongeren. Op onderdelen is hier al sprake van goed overleg. Dit onderwerp leent zich voor nadere uitwerking. Ik zal in overleg met mijn ambtsgenoot van VWS bezien hoe tot meer samenhang kan worden gekomen. Uw advies geeft daarvoor goede aanknopingspunten.

Tenslotte

De afgelopen jaren heb ik in overleg met de betrokken ketenpartners verbeteringen aangebracht op dit terrein. Ook in de komende periode zal actief vanuit de departementen van V&J en VWS verdere verbetering worden aangebracht binnen de mogelijkheden die er zijn. Ik zal de inhoud van uw advies daarbij ook actief betrekken.

**Directoraat -Generaal
Jeugd en
Sanctietoepassing**
Directie Justitieel Jeugdbeleid

Datum
17 oktober 2011

Ons kenmerk
5708467/11

Ik denk daarbij ook aan de verdere uitwerking van het adolescentenstrafrecht, waarbij ik rekening wil houden met de ontwikkelingsfase waarin adolescenten zich bevinden en met de lvb-problematiek van deze groep.

**Directoraat -Generaal
Jeugd en
Sanctietoepassing**
Directie Justitieel Jeugdbeleid

Ik vertrouw erop dat ik hiermee een voldoende adequate reactie heb gegeven en dank u voor uw uitgebreide en goed onderbouwde advies.

Datum
17 oktober 2011

Een kopie van deze brief wordt verzonden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer nu de vaste commissie van Veiligheid en Justitie bij brief van 27 juni 2011⁷ heeft verzocht om een afschrift van de reactie op uw advies.

Ons kenmerk
5708467/11

Hoogachtend,

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

⁷ Kenmerk: 2011Z13520/2011D34534